

O'QUVCHILAR BILIMINI BAHOLASHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

*Ilmiy rahbar: NDPI xorijiy tillar
fakulteti o'qituvchisi M.D.Safarova
4-kurs talabasi: Z.D.Axmadjonova*

Abstract: In this article, the essence and content of modern approaches to the assessment of student's knowledge, as well as the main differences in the formative and summative evaluation, are described.

Keywords: formative evaluation, tests, quizzes, oral questions, diagnostic evaluation, summative evaluation.

KIRISH

Bugungi kunda jamiyatimizning barcha sohalarida o'zgarishlar, jahon standartlariga javob berish uchun jadal rivojlanishlar yuz bermoqda. Jumladan ta'lim tizimida ham. Davlatimiz rahbari tomonidan 2021-yil 24-dekabrda oliy ta'lim tizimini tub ijobiy o'zgarishlarga olib keladigan oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy, akademik va tashkiliy boshqaruvda mustaqillik berish borasida ikkita tarixiy qaror imzoladi. Bu esa o'z navbatida, oliy ta'lim muassasalari boshqaruvida yangicha tizim asosida yondashuvni talab etadi.

Baholash ta'lim jarayonining muhim qismi hisoblanadi. Ta'lim sifatini hamda o'quvchilarni bilim darajalarini doimiy ravishda nazorat qilib borish ta'lim jarayoniga muhim yangiliklar kiritishga asos bo'ladi. Bugungi kunda yangi tizim asosida baholashning turli shakllari ishlab chiqilgan va talim jarayoniga taqdim etilmoqda. Shulardan biri formativ baholashdir.

Baholash deganda biz bolaning hozirgi yutuqlarini (muvaffaqiyatsizliklarini), oldingi yutuqlari (muvaffaqiyatsizliklarini), bilan taqqoslash jarayonini va o'quv natijalarini amaldagi o'quv standartlari tomonidan belgilangan normalar bilan o'zaro bog'liqligini tushunamiz. Baholash mezonlari va shakllarini yaratish jarayoni o'quvchilar bilan birgalikda amalga oshiriladi va biz buni bolalarning qadr qimmatimi shakllantirishning bir usuli deb bilamiz. O'qitish jarayonida o'qituvchilar tomonidan qabul qilingan rasmiy va norasmiy baholash usullari to'plami "Formativ baholash" (shakllantiruvchi) deb nomlanadi. Bu o'qituvchilar tomonidan olib boriladigan o'quv jarayonining bir qismi bo'lib, o'quv va o'qitish usullarini o'zgartirish orqali o'quvchining tushunchasi va malakasini oshirishga qaratilgan.

Formativ baholashning asosiy vazifasi o'quv yili uchun qo'yilgan maqsadlarning bajarilishi yoki bajarilmasligini aniqlash. Shuning uchun o'qituvchilar ham o'quvchilar ham o'quv yili davomida erishmoqchi bo'lgan o'quv maqsadlarini aniq bilishlari kerak.

O'quv maqsadlari rasmiy shaklda o'qituvchi ish rejalarida aks etadi. Yoki o'qituvchi norasmiy shaklda o'quvchilar bilan birgalikda o'quv maqsadlarni aniqlab olishi mumkin bo'ladi. Formativ baho o'quvchilar ta'lim jarayonida faol ro'l o'ynashi kerak degan fikrdan boshlanadi

Formativ baholashda o'quv maqsadiga erishish uchun zarur bo'lgan qadamlar (mexanizmlar) aniq belgilanadi. Bu jarayonda o'quvchilar orasida o'z-o'zini baholash va hamkorlik qilishga katta e'tibor qaratiladi va rag'batlantiriladi.

Marina Aleksandrovna Pinskaya, pedagogika fanlari nomzodi, tadqiqotchi "Baholashning yanhi shakllari" kitobida quyidagilarni yozadi: Formativ baholash o'quv jarayoni nafaqat yakuniy bosqichda, balki boshlang'ich va o'rta bosqichda qanday o'tayotganiga tashxis qo'yish uchun zarur, va agar ma'lumotlar qoniqarsiz bo'lib chiqsa, olingan ma'lumotlar asosida kerakli ma'lumotlarni kiritish va ta'lim faoliyati sifatini oshirish uchun o'zgartirishlar kiritish mumkin. Formativ baholash butun o'quv dasturi o'rniga individual o'quv mahoratiga yoki o'quv dasturdagi ko'nikmalariga yo'naltiriladi. Ushbu baholashlar ma'lum bir maqsad sari intilishni o'lchash uchun mo'ljallangan deb aytadi.

Formativ baholashning eng yaxshi turi-bu jalb qilish, o'quvchilarning kuchli tomonlariga moslashish va qo'shimcha o'qish yoki yordamga muhtoj bo'lgan sohalarni aniqlash. Formativ baholash o'qituvchilar va o'quvchilar uchun juda ko'p ahamiyatga ega bo'lgan tasdiqlangan o'quv vositasidir. O'qituvchilar kelgusidagi darslarga raxbarlik qilish, o'quvchilar uchun individual o'quv maqsadlarini ishlab chiqish va o'quvchilarga taqdim etilayotgan darslarning sifati to'g'risida qimmatli ma'lumotlarni olish uchun shakllantiruvchi baholashni ishlab chiqish va undan foydalanishlari mumkin.

Sinflarda muntazam, doimiy shakllantiruvchi baholashdan foydalanadigan o'qituvchilar o'quvchilarning faolligi va o'qishi ortib borayotganini aniqlaydilar. O'qituvchilar shakllantiruvchi baholashdan olingan ma'lumotlardan butun guruh uchun ham, individual darslar uchun ham o'quv qo'llanmalarini o'zgartirish uchun foydalanishlari mumkin. O'quvchilar shakllantiruvchi baholashda ular o'zlarining qayerdaligini har doim bilishlarini va o'zlarining kuchli va kuchsiz tomonlarini toboro ko'proq anglab yetishlari uchun foydali bo'ladi. Formativ baholashlarni tuzish oson, olish oson, to'plash oson va natijalardan foydalanish oson. Bunga qo'shimcha ravishda, ular bajarilishi uchun cheklangan vaqt talab etiladi. Formativ baholash o'quvchilarga individual maqsadlarni belgilashda yordam beradi va har kuni yutuqlarni kuzatib boradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Har qanday sinfda ishlatilishi mumkin bo'lgan formativ baholashning turli xil mexanizmlari mavjud. Ko'proq mashhur bo'lganlardan ba'zilari:

1. Bevosita so'roq qilish yoki uyga berilgan vazifalar,

- 2.O'qish jarayonidagi javob jumallari yoki dars paytida berilgan topshiriqlar,
- 3.Dars paytida o'tkaziladigan nazorat ishlari
- 4.O'quvchilarning o'z -o'zini baholashi,
- 5.Natijaga asoslanib ta'lim jarayoniga o'zgartirish kiritish imkoni.

Formativ baholash diagnostik standardlashtirilgan testlar, viktorinalar,og'zaki savollar yoki qoralama ish shaklida ham bo'lishi mumkin.Formativ baholash ko'rsatmalar bilan bir vaqtda amalga oshiriladi.

Formativ baholashning eng tarqalgan shakli bu diagnostik baholash. Diagnostik baholash o'quchining tegishli dasturini aniqlash maqsadida o'quchining hozirgi bilim va ko'nikmalarini o'lchaydi.O'z-o'zini baholash bu o'quvchilarning o'zlarini baholashni o'z ichiga olgan diagnostik baholash shakli.

Summatik baholash.Summative Assesment deganda o'quvchilarni baholash tushuniladi; bu natijaga qaratilgan.Bu ishtchilarga vaqi- vaqti bilan odatda kurs,muddat yoki bo'lim yakunlanganda beriladigan baxolash jarayoning bir qismidir.Maqsad o'quvchining bilimlarini tekshirish,yani ular o'zlari o'rgatgan materiyalni qay darajada o'rganganliklarini tekshirish summatik baholash dars yoki dastur samaradorligini baholashga intiladi, o'quv jarayonini tekshiradi va xakozo. O'quv dasturining sifatini ko'rsatadigan va maktablarda reyting uchun asos yaratiladigan ko'rsatkichlar sifatida olingan ballar, ballar va foizlar.

XULOSA

Ushbu ikki baholash protsedurasining asosiy farqi shundaki, shakllantiruvchi baholash o'quv jarayoni bir turi bo'lsa summativ baholash bu baholash jarayonidir.Balansli baholash ikkalasiga ham asoslanadi bu o'qituvchilarning keyingi bosqichlari to'g'risida zarur ma'lumotlarni va o'quvchilarning kontent standartdi bo'yicha bilimlarni o'lchashni taminlaydi.

Agar rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimiga nazar solsak misol uchun Buyuk Britaniya da hodimlarga (o'qituvchilar ga) kattalar (rahbarlar) tomonidan ta'lim va tarbiya sharoitida ta'limni baholash bilan bog'liq holda yaxshi amaliyotni o'rganish va rivojlantirishga yordam berganligi uchun ta'lim baholash va sifatni ta'minlash bo'yicha mukofot mavjud. Demakki, baholash ta'limni rivojlantirish uchun asosiy jarayondir. Ayniqsa formativ baholash ta'lim sifati haqida aniq ma'lumotlar beradi.

Xulosa qilib aytganda, shakllantiruvchi baholash har qanday sinfni baholashning muntazam tarkibiy qismi bo'lishi kerak.

REFERENCES

1. Abdullayeva. N. A. (2022). Academic research in educational sciences, 3(1), 601-612.
2. Baydjanov, B. K.(2021). PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF INFORMATION COMPETENCE IN FUTURE TEACHERS. Theoretical & Applied Science,(7), 171-178.
3. Maksudov, U. K. (2020). CHARACTERISTIC OF THE PROCESS OF DEVELOPMENT OF SOCIAL ACTIVITY SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGHT FOLKLORE. Scientific Bulletin of Namangan State Universitet, 2,(7), 407-412.
4. Maksudov, U. K.(2020). ISSUES OF NATIONAL VALUES AND SOCIAL ACTIVITY OF STUDENTS IN THE DEVELOPMENT OF POSITIVE PSYCHOLOGY.
5. O'rinova, N. M. & Yo'ldosheva, D. A. Q.(2022). OLIY O'QUV YURTI TALABALARIDA KREATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHDA FAOL TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING MAZMUNI VA SAMARALI YO'LLARI . Academic research in educational sciences, 3,(1),97-105.
6. Tojiboyev, J. U. O. G. L. (2022). TALABALARDA ESTETIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART SHAROITLARI. Academic research in educational sciences, 3,(1), 585-594.